

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

№ 2 (213) СІЧЕНЬ

—

2011

2011 січень № 2 (213)

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Заснований у лютому 1997 року (27)
Свідоцтво про реєстрацію:
серія КВ № 14441-3412ПР, видане
Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Рекомендовано до друку
на засіданні Вченої ради
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 6 від 21 січня 2011 року)

Виходить двічі на рік

Засновник і видавець –
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – доктор педагогічних наук, професор **Курило В. С.**

Заступник головного редактора –

доктор педагогічних наук, професор **Савченко С. В.**

Випускаючі редактори –

доктор історичних наук, професор **Бур'ян М. С.,**

доктор медичних наук, професор **Виноградов О. А.,**

доктор філологічних наук, професор **Галич О. А.,**

доктор педагогічних наук, професор **Горошкіна О. М.,**

доктор сільськогосподарських наук, професор **Конопля М. І.,**

доктор філологічних наук, професор **Синельникова Л. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Харченко С. Я.**

Редакційна колегія серії «Соціологічні науки»:

Головний редактор –	доктор соціологічних наук, професор Купенко О. Д.
Кононов І. Ф., доктор	доктор соціологічних наук, професор Рущенко І.П.,
соціологічних наук, професор	доктор соціологічних наук, професор Сокурянська Л. Г.,
Заступники	доктор соціологічних наук, професор Катаєв С. Л.,
головного редактора –	доктор соціологічних наук, доцент Коваліско Н. В.,
Хобта С. В., кандидат	доктор філософських наук, професор Лобас В. Х.,
соціологічних наук, доцент	доктор філософських наук, професор Гаврилов М. І.,
Лебідь Л. І., кандидат	доктор соціологічних наук, професор Каменська Т. Г.,
соціологічних наук, старший	доктор соціологічних наук, доцент Барматова С. П.
викладач	

РЕДАКЦІЙНІ ВИМОГИ

до технічного оформлення статей

Редколегія “Вісника” приймає статті обсягом 4 – 5 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, правє й лівє) — 3,8 см; верхній колонтитул — 1,25 см, нижній — 3,2 см.

У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (***) , 2011.

Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний). Ініціали і прізвище автора вказуються в лівому верхньому кутку (через рядок від УДК) з відступом 1,5 см (відступ першого рядка), шрифт жирний. Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела подаються в квадратних дужках після цитати. Перша цифра — номер джерела в списку літератури, який додається до статті, друга — номер сторінки, наприклад: [1, с. 21] або [1, с. 21; 2, с. 13–14]. Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після слова „Література” або після слів „Література і примітки” (без двокрапки) у порядку цитування й оформляються відповідно до загальноприйнятих бібліографічних вимог. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацем; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Статтю завершують 3 анотації обсягом 3 – 4 рядків українською, російською та англійською мовами із зазначенням прізвища, ім'я та по батькові автора, назви статті та ключовими словами (3 – 5 термінів).

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

На окремому аркуші подається довідка про автора (прізвище, ім'я, по батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу, кафедри; домашня адреса; номери телефонів (службовий, домашній, мобільний).

УРБАНІСТИЧНА СОЦІОЛОГІЯ

УДК 316.772.2

Чантурія А. В.

МІСТО ЯК ТЕКСТ: СЕМІОТИЧНИЙ АСПЕКТ АНАЛІЗУ

З появою міста людина вступає в новий спосіб існування, який, виходячи з попередніх уявлень та вимірів, не міг не видаватися фантастичним... Людина як “вістря стріли еволюції” пов’язала себе саме з містом, тому, що у феномені міста вона знайшла для себе найбільш адекватну форму існування, хоч і пов’язану з великим ризиком.

В. М. Топоров [1, с. 21].

Місто є одним з найцікавіших об’єктів дослідження. Сьогодні його вивчають як територіально-поселенську структуру, як сферу взаємодії антропогенних та природних елементів середовища, як виробничо-економічну систему, як арену взаємодії соціальних спільнот, як місце зіткнення різних типів світогляду тощо.

Місто завжди постає як цілісний простір, організований згідно з людськими можливостями. Надавати реальності власних вимірів, інтерпретувати та реінтерпретувати її – сутнісна людська властивість, яка реалізується у світі культури. Кожне місто – це певна інтерпретація дійсності людиною, повідомлення, текст, який транслюється в культурному просторі, породжуючи нові смисли, збагачуючи уявлення людини про дійсність і саму себе. Саме в житті міста культура набуває найширших можливостей та найрізноманітніших форм власного прояву. Дослідження життя міста в певний історичний період дозволяє розкрити важливі особливості людської свідомості та суспільного життя взагалі. Отже, *актуальним* є розгляд особливостей функціонування тексту сучасного українського міста як складової глобального культурного “інтертексту”. *Завдання* роботи – схарактеризувати особливості семіотичних процесів, які забезпечують виконання сучасним міським текстом своєї соціально-комунікативної функції.

Семіотичне дослідження завжди цікавиться тим, які значення суспільство звичайно приписує тим або іншим об’єктам, як створюються об’єкти, що мають значення на багатьох рівнях; хто в суспільстві має можливість зробити об’єкти значимими, яким чином штучно створене соціальне значення певного об’єкта може перетворитися на подобу

природного значення. Важливо проаналізувати об'єкт і виявити, що в його значенні має соціальну природу, а що дійсно є природним.

Проблема полягає в тому, що знаки не тільки допомагають краще зрозуміти життя суспільства, але й можуть приховувати своє істинне значення. Від того, наскільки успішно людина навчиться їх розуміти, залежить її здатність протистояти маніпуляційним впливам, тиражованим ідеологічним стереотипам, обмеженням можливостей для самостійного мислення та прийняття рішень тощо.

Ще з початку ХХ століття творча розробка ідей швейцарського лінгвіста Ф. де Соссюра, дозволила розглядати семіотику не тільки як науку про функціонування в суспільстві ізольованих знаків, але й продуктивно використовувати її можливості у вивченні знакових систем. Знак має соціальну природу, мова є найбільш дослідженою знаковою системою, отже, мова стає теоретичним та методологічним взірцем для дослідження будь-яких інших знакових систем.

Пізніше для семіотичного дослідження важливим стало не тільки те, яке значення людина вкладає в слова, але й те, якого значення вона надає речам. Великий внесок в розробку методології семіотичного дослідження соціокультурних явищ зробив Р. Барт. Зокрема, він здійснив глибокий аналіз інтертекстуальності, а також взаємозв'язку процесів сигніфікації та раціоналізації [2]. Мішель де Серто [3] розглядав місто у взаємодії двох проекцій – недосяжної для людського ока панорами (мови, системи) та повсякденної особистісної практики освоєння міського простору (мовленнєвого акту, факту). Джонатан Каллер описав семіотичні характеристики поведінки туристів, які в усьому світі “читають” міста, пейзажі та культури як знакові системи [4]. Значну увагу дослідженню міста як складного семіотичного механізму приділяв Ю. М. Лотман [5]. В. М. Топоров ставив за мету показати особливий клас текстів, що містять образи міста, за якими стоїть певний міфопоетичний смисл, символ, а також виявити засади для співставлення-ототожнення міста з образом [1]. У творчості Н. Є. Медніс [6] знайшла відображення проблема типології “міських текстів” в літературі. Універсально-культурні аспекти семіотики міста досліджував О. С. Кирилюк [7].

Але, семіотичний аналіз особливостей сучасного українського міста ще *не знайшов* відповідного відображення в дослідженнях, тому звернення до цієї проблематики допоможе відкрити *нові* перспективи у цьому напрямку.

Семіотичне дослідження відкриває можливість не тільки для опису міста, вивчення взаємодії його найважливіших складових, але й для його “прочитання”. Останнє передбачає відбиття в пізнанні тих важливих аспектів, які не завжди доступні для теоретичного аналізу: діалогічності міського тексту, його багатозначності, насиченості численними повідомленнями, його залежності від культурної компетентності суб'єкта інтерпретації.

Поняття “текст” у семіотиці не є однозначним. Дослідники виділяють в його розумінні дві основні тенденції: перша розглядає текст як втілення законів мови, друга досліджує ті його семіотичні аспекти, які розходяться з мовною структурою. Перша тенденція реалізується в метасеміотиці, друга – в семіотиці культури. В останній текст розглядається не як висловлювання однією мовою, а як більш складне семіотичне утворення. Так, текст художнього твору набуває властивостей інтелектуального пристрою: він не тільки передає інформацію, що закладена у ньому, але й трансформує повідомлення та продукує нові [8, с. 158–160].

Місто як складний семіотичний механізм, що здатний генерувати культурні смисли, може виконувати цю функцію тільки завдяки взаємодії в ньому розмаїття текстів та кодів, по-різному утворених та гетерогенних, таких, що належать різним мовам та різним рівням. Реалізуючи зіткнення та взаємодію різних національних, соціальних, стильових кодів і текстів, місто здійснює різноманітні гібридизації, перекодування, семіотичні переклади, які перетворюють його на могутній генератор нової інформації. Джерелом цих семіотичних колізій є не тільки синхронне співіснування різнорідних семіотичних утворень, але й діахронія: архітектурні споруди, міські обряди та церемонії, самий план міста, найменування вулиць і тисячі інших реліктів минулих епох постають як кодові програми, що постійно заново генерують тексти історичного минулого. Місто – механізм, що постійно заново народжує власне минуле, яке отримує можливість співіснувати з теперішнім немов би синхронно. У цьому відношенні місто, як і культура, – механізм, що протистоїть часу [5, с.212 – 213].

Текст міста постає як “супер-знак”, що містить у собі певні соціальні та психологічні передумови, на які спираються конкретні комунікативні практики. Знакові коди також виступають такими передумовами, що змінюються залежно від історичної ситуації та особистісних людських якостей. У міському просторі постійно доводиться інтерпретувати тексти, організовані відповідно до законів численних знакових систем. Марка автомобіля може свідчити про соціальний статус його власника. Одяг і поведінка можуть нести інформацію не тільки про ступінь конформізму або ексцентричності, але й про рівень життя, етнічну приналежність, політичні погляди тощо.

Для повного “прочитання” міського тексту необхідно залучити можливості багатьох наук (соціології, історії, філософії, психології, культурології, демографії, економічної науки, географії тощо), об'єднавши всі наявні точки зору в складний міждисциплінарний концепт, проект якого навряд чи буде здійснений у рамках окремого дослідження. Крім того, “наукові коди”, прагнучи охопити загальне і суттєве, далеко не повністю відбивають всю складність і різноманіття життя міста. Дослідження явищ культури “за допомогою гіпотетичних аналогічних структур, що постійно піддаються фальсифікаційній

перевірці методом спроб та помилок, можливо, відкриває більші шанси на одержання нових знань, аніж дослідження, що йде майже винятково за допомогою жорстко обмежених метамовних категорій спеціалізованих галузей знання” [9, с. 35].

Сучасне українське місто функціонує не тільки в національному, але й у світовому контексті. Глобальне суспільство відкриває широкі можливості для взаємодії країн, культур, окремих людей. Особливості міського життя у розвинутих країнах світу стають “прецедентними текстами” для країн, що розвиваються. Ці клішовані форми поведінки та комунікації виконують роль зразкових символічних регуляторів соціальних зв’язків і поведінкових практик.

Соціально-комунікативна функція, яку виконує текст міста, охоплює такі процеси, як спілкування між адресантом і адресатом, спілкування між аудиторією та культурною традицією, спілкування читача з самим собою, спілкування читача з текстом, спілкування між текстом та культурним контекстом. Докладніше зупинимося на характеристиці цих процесів.

Текст міста виконує функцію повідомлення від попередніх поколінь – наступним, а також є посланням мешканців міста усім тим, хто його відвідує. Далеко не завжди мають місце саме такі інтерпретації повідомлення, на які сподівається відправник. Оскільки, як уже зазначалося, знаки використовуються не тільки для того, щоб розкривати сутність речей та явищ, але й для того, щоб її приховувати.

У цьому сенсі цікавими є враження від відвідування України, про які розповідає британська письменниця і журналістка українського походження Марина Левицька [10]. Її візит в нашу країну мав приватний характер: письменниця приїхала на зустріч з родичами, яких шукала багато років. Незабаром після Помаранчевої революції, в той час коли переважна кількість журналістів у світі перебувала в ейфорії від неочікуваного сплеску громадянської самосвідомості українців, Марина Левицька називає атмосферу Майдану Незалежності «задушливою». Київ, який “зовні” має вигляд респектабельної європейської столиці, сповнений для неї “відсилань” до радянського минулого. Це і випадкова статуя Леніна, і скромний інтер’єр готелю в стилі 60-х років минулого століття, і поведінка персоналу. Дещо далі від центру імідж респектабельності порушують розбиті тротуари, занедбані будинки та багатоповерхівки.

Подорожуючи з Києва до Луганська, де саме і мешкали її родичі, Марина Левицька відмічає красу українського пейзажу. Але випадкові зустрічі з літніми селянками руйнують цю ідилічну картину. Вони розповідають про мізерну пенсію, холодну зиму, відсутність вугілля, байдужість влади.

Журналістка розуміє, що Київ – це не вся Україна, а лише приваблива «вітрина», що створює враження благополучного життя з метою залучення в країну іноземних інвестицій [10].

На підтвердження цієї думки зазначимо, що влітку 2010 року середній сукупний дохід на одного члена сім'ї в Україні становив 1804,6 гривні, зокрема, в Києві – 2248,8, у невеликих містах – 1127,4, в сільській місцевості – 666 гривень. Розмір прожиткового мінімуму визначався у 843 гривні [11].

Луганськ також нагадав Левицькій про радянську епоху. Вона була вражена тим, що її стара тітка мешкала у напівзруйнованому багатоквартирному домі, побудованому в 1912 році, а двоюрідний брат – у малогабаритній однокімнатній квартирі радянського зразка [10].

Німецький політолог Мартин Ройтер, який потрапив до Харкова за розподілом служби академічного обміну, відзначає, що за останні роки це місто дуже змінилося: зникла сервісна пустеля, відкриваються ресторани і кафе. “Відсилкою” до радянських часів для Ройтера є харківське метро, з його системою турнікетів та карток. Політолог також відзначає, що рівень доходів населення дуже низький, а заробітна платня не відповідає виконуваній роботі [12].

Забезпечуючи комунікативну взаємодію між аудиторією та культурною традицією, текст міста виконує роль колективної культурної пам'яті. Він, з одного боку, має здатність до постійного поповнення, а, з другого, – до актуалізації одних аспектів вкладеної у нього інформації або повного забуття інших. Олександр Еткінд, професор Кембриджського університету, назвав Східну Європу “гарячою точкою” пам'яті. Цю метафору він проілюстрував низкою фактів із новітньої історії регіону. Були згадані невирішені конфлікти Москви з Варшавою та Києвом з питань Катині та Голодомору, перейменування Музею Сталіна в грузинському місті Горі в музей Російської агресії, а вулиці Сталіна в Цхінвалі – у вулицю Медведєва. Олександр Еткінд виділив три категорії культурної пам'яті: м'яку (тексти, оповіді), тверду (пам'ятники, музеї) та страшну пам'ять (повір'я, оповіді про привидів, вампірів тощо) [13].

В текстах українських міст також відбувається “забування” певних аспектів історичного минулого та актуалізація новітніх пріоритетів. Широко відомим став випадок перейменування у 1996 році вулиці Лермонтова на вулицю Джохара Дудаєва у Львові. Беззаперечно, це було зроблено для того, щоб висловити осуд та неповагу політиці Росії, дистанціюватися від неї. Але вже сьогодні, коли тероризм стає світовою проблемою, йдуть розмови про те, щоб повернути цій вулиці колишню назву, і на семіотичному “фронті” точаться запеклі бої. Цікавою є історія перейменувань головної площі нашої країни – Майдану Незалежності – в минулому столітті. В зміні назв відбилися найважливіші історичні події: Думська площа стає Радянською, потім перетворюється на Площу імені М.І.Калініна, в роки німецької окупації її знов називають Думською та Майданом, в часи “застою” перейменовують на Площу імені Жовтневої революції, і, нарешті, за часів незалежності, – на Майдан Незалежності.

Текст міста також може актуалізувати певні особистісні властивості людини. У такому випадку він забезпечує спілкування читача із самим собою. Так, як і релігійні тексти, висока поезія та класична література, місто може викликати у людини духовне піднесення, естетичне задоволення. Крім того, у місті, в якому людина прожила тривалий час, існують місця, з якими вона пов'язує певні події власного життя, іноді досить значні. Повертаючись туди, людина вже не тільки взаємодіє з текстом міста, але й актуалізує текст власної пам'яті.

У взаємодії читача з текстом міста, останній може стати самостійним інтелектуальним утворенням, що відіграє активну і незалежну роль в діалозі. Так, французький історик і філософ Мішель де Серто на прикладі сучасного мегаполісу протиставляє місто як “неосяжну текстурологію”, оптичний артефакт, візуальний симулякр, проекцію, яка є недоступною для людського ока, місту, що постає у повсякденних практиках освоєння простору. Місто-панорама, витвір інженерів, будівельників і картографів, протистоїть досвіду “прочитання” міського тексту пішоходом, який, не маючи можливості охопити цю гігантську панораму, пізнає місто “наосліп”, поєднуючи фрагменти повсякденних маршрутів і розмаїття особистих просторів. Протиставлення факту і концепту, мови і мовленнєвого акту набуває нових вимірів. Як мовленнєвий акт розглядаються різноманітні переміщення пішохода містом. Пішохідно-мовленнєві акти з їх повсякденною невизначеністю наповнюють текст міста екзистенційним смислом, позбавляють його обмеженості утопічних схем, нав'язаних панівними кодами [3].

Постійно відбувається спілкування між текстом міста та культурним контекстом. У даному випадку текст діє у комунікативному акті не як повідомлення, а як його повноправний учасник, суб'єкт – джерело, або адресат.

Текст вітчизняного великого міста є частиною глобального інтертексту: повсюди можна знайти “цитати”, “відсилання” і “стереотипи”, що є маркерами “цивілізованості”, “європейськості”, “прогресивності”. Так, по всій Україні можна зустріти логотип ресторанів швидкого харчування Макдоналдс, зростає мережа 3D кінотеатрів, кількість спеціалізованих магазинів з продажу різноманітних товарів найвідоміших світових брендів тощо. Сучасні будівельні матеріали і архітектурні рішення в стилі хай-тек роблять зовнішній вигляд міст дуже схожим. Майже у кожному великому місті існують “семіотично активні” райони, де створюються знаки міського життя в умовах суспільства споживання. В цих районах розташовані однотипні торговельні центри, супермаркети, клуби, фітнес-центри, ресторани тощо.

Безперечно, економічні чинники сьогодні є одними з визначальних для переважної кількості поведінкових тактик. Імідж міста або, навіть, країни – це об'єкт купівлі – продажу. Крім залучення іноземних інвестицій, Україна також прагне залучити туристів.

Туристичний бізнес є досить прибутковим. А історичні пам'ятники, красиві ландшафти, курортні зони – це те, на що існує попит.

Туристи в усьому світі прагнуть “прочитати” в текстах нових міст та ландшафтів, насамперед те, що робить їх цікавими та унікальними. Пошуки конотативних смислів мають на меті відкрити щось притаманне саме Україні, прояв так званої “українськості”. Звісно, можна зацікавити туристів нижчими цінами, мальовничою природою, цікавими маршрутами, “національним колоритом” тощо. Але все це – лише знаки, які маскують реальність. Так, нижчі ціни передбачають поганий сервіс, мальовнича природа навряд чи введе в оману хоч одну людину, яка чула про Чорнобиль, цікаві маршрути чомусь завжди проходять розбитими шляхами, а вироби, що слугують знаками українського “національного колориту”, найчастіше потрапляють до нас із Китаю.

Можливо, треба прислухатися до закликів американської неурядової організації “Етикал тревелер” (Ethical Traveler), яка регулярно проводить моніторинг ситуації в країнах, що розвиваються, приділяючи головну увагу захисту навколишнього середовища, рівню суспільного добробуту й дотриманню прав людини. Саме ці показники визначають місце в кращій десятці країн, рекомендованих цією організацією для етичного туризму. На думку активістів “Етикал тревелер”, вибір такого туристичного маршруту перетворюється на політичний акт: туристи вкладають гроші в економіку країн, що дбають про дотримання прав людини, захист довкілля і, тим самим, про розвиток глобального суспільства. З європейських країн до кращої десятки цього року увійшли лише Латвія, Литва та Польща [14]. Україні, звісно, є ще над чим працювати.

Таким чином, можна зробити висновок, що в тексті міста знаходять відображення колективні уявлення про зміст міського способу життя. У цього тексту велика кількість читачів та інтерпретаторів. Багатство інтерпретації залежить від їх культурної компетентності – чим більше кодів задіяні, тим значнішим є зміст, що відкривається. Діалог інтерпретацій забезпечує тексту міста можливість продукувати нову інформацію.

Сучасне українське місто – arena складних семіотичних перетворень. В його тексті можна знайти як “відсилки” до радянського минулого, так і “цитати” й “стереотипи” з “прецедентних текстів” великих міст розвинутих країн. Переосмислення історичного минулого призводить до актуалізації новітніх пріоритетів та ігнорування колишніх цінностей. Важливими умовами успішного функціонування й розвитку сучасного міста є інформативна взаємодія зі світовим культурним контекстом та збереження власної унікальності.

Основну увагу в роботі приділено найбільш загальним семіотичним процесам, що впливають на комунікативні можливості сучасного міського тексту. Отримані теоретичні висновки можуть стати підґрунтям для

подальшого аналізу особливостей кодування в тексті міста важливих соціальних явищ та процесів, наприклад, бідності, багатства та соціального розшарування.

Література

- 1. Топоров В. Н.** Текст города-девы и города-блудницы в мифологическом аспекте / В.Н. Топоров // Исследования по структуре текста. – М.: Наука, 1987. – С. 121–132. **2. Барт Р.** Система Моды. Статьи по семиотике культуры: Пер. с фр. / Ролан Барт. – М.: Изд-во им. Сабашниковых, 2003. – 512 с. **3. Мишель де Серто.** По городу пешком [Электронный ресурс] / Мишель де Серто // Социологическое обозрение. Том 7. – 2008. – № 2. – С. 24–38. – Режим доступа до журналу : <http://sociologica.hse.ru/Transl.html> **4. Culler J.** The Semiotics of Tourism [Электронный ресурс] / Jonathan Culler // Framing The Sign: Criticism and Its Institutions. – University of Oklahoma Press, 1990. – Режим доступа : homepage.mac.com/allanmcnyc/textpdfs/culler1.pdf **5. Лотман Ю. М.** Символика Петербурга и проблемы семиотики города / Лотман Ю.М. // История и типология русской культуры. – С.-Петербург : «Искусство-СПБ», 2002. – С. 208–220. **6. Меднис Н.Е.** Сверхтексты в русской литературе / Н.Е. Меднис. – Новосибирск : НГПУ, 2003. – 170 с. **7. Кирилюк О. С.** «Метафори первісної свідомості» Ольги Фрейденберг та деякі універсально-культурні аспекти семіотики міста [Электронный ресурс] / О. С. Кирилюк // Totallogy. Постнекласичні дослідження. Випуск 14. – 2008. – Режим доступа до журналу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/totallogy/2006_14/kiriluk.htm **8. Лотман Ю. М.** Семиотика культуры и понятие текста / Лотман Ю. М. // История и типология русской культуры. – С.-Петербург : «Искусство-СПБ», 2002. – С. 158–162. **9. Аймермахер К.** Знак. Текст. Культура / Карл Аймермахер; [пер. с нем.]. – М.: Дом интеллектуальной книги, 1998. – 260 с. **10. Lewycka M.** A short history of tracking down my family in Ukraine [Электронный ресурс] / Marina Lewycka // guardian.co.uk. The Observer. – Sunday, 16 October, 2005. – Режим доступа : <http://www.guardian.co.uk/travel/2005/oct/16/ukraine.generalfiction.observer.scapesection> **11. Прибиткова І.** Найнижче оцінюють рівень свого життя жителі сільської місцевості [Электронный ресурс] / Ірина Прибиткова // Рівень життя українців в цифрах. – Главком. – 20.08.2010. – Режим доступа : <http://glavcom.ua/articles/1535.html> **12. Тесленко Ю.** Город глазами иностранцев: любят борщ и дикую природу Харькова [Электронный ресурс] / Юлия Тесленко // Сегодня.ua. – 29.07.2008. – Режим доступа : <http://www.segodnya.ua/news/12047381.html> **13. Пашолок М.** Культурная память в странах Восточной Европы. Научные чтения Кембриджского университета (Кембридж, 18–19 декабря 2008 г.) [Электронный ресурс] / Мария Пашолок // «НЛО». – 2009. – № 95. – Режим доступа : <http://magazines.russ.ru/nlo/2009/95/pa35.html> **14. Esberg J.** The World's

Best Ethical Destinations – 2011 [Електронний ресурс] / Jane Esberg, Jeff Greenwald & Natalie Lefevre // EthicalTraveler.org. – 2010. Режим доступу : <http://www.ethicaltraveler.org/explore/the-worlds-best-ethical-destinations-2011/>

Чантурія А. В. Місто як текст: семіотичний аспект аналізу

У статті аналізуються теоретичні аспекти семіотики міста. Сучасне українське місто розглядається як складний текст у знаковому просторі культури. Структура й комунікативні взаємодії тексту міста досліджуються як умови для створення нових змістів.

Ключові слова: місто, текст, інтертекст, код, діалог.

Чантурія А.В. Город как текст: семиотический аспект анализа

В статье анализируются теоретические аспекты семиотики города. Современный украинский город рассматривается как сложный текст в знаковом пространстве культуры. Структура и коммуникативные взаимодействия текста города исследуются как условия для создания новых смыслов.

Ключевые слова: город, текст, интертекст, код, диалог.

Chanturiya A.V. The city as a text: semiotic aspect of analysis.

The theoretical aspects of the urban semiotics are analyzed in the article. The modern Ukrainian city is considered as a complex text in sign space of the culture. The structure and communication interactions of the urban text are researched as condition for creation of new senses.

Key words: city, text, intertext, code, dialogue.

УДК 316.334.56

Ємець І. О.

**МІСТО ЯК УСОБЛЕННЯ РІЗНИХ МОДЕЛЕЙ
ПРЕДСТАВНИЦТВА: ВИМІРИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**

Актуальність теми. Від самого початку незалежного існування України особливої ваги набула проблематика, що пов'язана з самоорганізацією міської спільноти. В останнє десятиліття значна кількість соціологів, соціальних філософів, політологів фокусують увагу на необхідності розширення концептуального поля урбаністики. Тобто йдеться про необхідність поступового переходу від аналізу вже достатньо відомих соціально-просторових та юридично-правових аспектів міського самоврядування (імплементації в суспільне життя